

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICESCĂ, ȘCOLARĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an ..... 10 Lei.
Pe jumătate de an ..... 5 Lei.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ:
DUMINECA.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
Arad, Strada E.M.I.N.E.S.C.U Nr. 35.
Telefon pentru oraș și comitat Nr. 202.

Vieța internă și organizația institutului teologic din Arad

de Dr. T. Botiș.

(Urmare.)

Reputația de a trece în fața opiniei publice maghiare din oraș și județ, „de cel mai inverșunat inamic al statului” și-o atrase asupra sa prin următoarele fapte:

1. Nu numai că a luat parte în deputațiunea, ce s'a dus cu „memorandul” la Viena, ci spre acest scop a „verbuat” aderenți prin județ.

2. A iscălit declarațiunea apărută în „Tribuna” cu privire la ținuta deputațiunii.

3. Această conduită antipatriotică a dat însă publicului din Arad, și altcum iritat, să erumpă în demonstrațiuni, cari n'ar fi degenerat în escese, dacă numitul profesor s'ar fi retras din naintea tumultului și dacă n'ar fi iritat — probabil încrezut în apărarea preparanților înarmați cu cuțite și bețe — prin ținuta sa provocatoare.

4. Ministrul are cunoștință și despre imprevizurarea, că în urma influinței, ce-o are profesorul Mangra asupra studenților, nu numai teologiei, ci și preparanților s'ar fi molipsit de ura de rasă față de maghiari.

5. Aceasta molipsire se manifestează și dovedește prin spiritul antipatriotic și prin lipsa de cultură morală a tinerimei preparandiale, care face bravuri din bătăi pe strade și care unde numai i-se dă ocaziune, se mândrește în public cu antipatia sa față de națiunea maghiară. Spre ilustrarea acestei antipatii ministrul se provoacă la imprevizurarea, că tinerii luați în cercetare pentru demonstrațiuni ar fi negat, că știu ungurește și că trei dintre ei fără nici un alt motiv „decât numai în urma degenerării a simțului moral” s'au inhățat pe stradă cu niște indivizi pașnici și i-au atăcat și bătut.

Din aceste motive ministrul află de dorit, ba chiar neapărat de lipsă, ca profesorul și călugărul Vasilie Mangra să fie îndepărtat nu numai dela institut, ci chiar și din Arad.

În urma acestei ingerinți Consistorul eparhial să văzu îndemnat a porni cercetare contra profesorului Mangra.¹⁾

Ascultat profesorul Mangra, răspunde cu demnitate. Nu recunoaște că prin activitatea sa publică ar fi călcat legile bisericești și ale țării și prin urmare, că ar fi motiv pentru procedură disciplinară. Dacă cu toate aceste autoritatea bisericească vrea să facă investigație să-i comunice actul de acuză al ministrului la care apoi va răspunde. La punctele speciale din acuză nu dă răspuns nici nu iscălește procesul verbal.²⁾

Consistorul eparhial nu-i comunică însă

actul ministrului, motivând, că nu ministrul, ci Consistorul a dispus cercetarea. Și de altcum fiind în joc soarta „unicului” nostru focal de cultură, Consistorul „n'ar putea procedea altcum, decât cum a purces”³⁾ și e silit a-l absolve cu începere dela 1 Septembrie 1893, dela postul său de profesor. Îi dă însă voie a trece — cu dotația ce o are — ori în gremiul Consistorului, ori la mănăstirea Hodoș-Bodrog, căreia aparține, în condițiuni corespunzătoare pozițiunii sale.⁴⁾

La începutul anului școlar 1894—95 ajunge vacantă și o a doua catedră dela institut. Profesorul Dr. Ioan Trailescu ales de protopop al Chișineului, în toamna anului 1894 părăsește Aradul. Consistorul eparhial îndeplini aceasta catedră vacantă prin numirea de profesor suplent a rigorosantului în teologie Gheorghe Proca,⁵⁾ care obținând doctoratul în teologie, la începutul anului școlar 1896—7 fu instituit de profesor titular.⁶⁾ Ceialaltă catedră rămâne neîmplinită, deabunăseamă și din motivul, că dotația acelei catedre o beneficia fostul profesor Vasilie Mangra.⁷⁾ Fu provăzută deci ani de-a rândul prin împliniri. În anul școlar 1893—4 avea să-o substituie rigorosantul în teologie Romul Nestor, care, fiind o catedră vacantă și în secția pedagogică, încă la începutul anului școlar 1892—3 fu numit de profesor provizor al institutului.⁸⁾

(Va urma.)

¹⁾ Act. consist. din 25 Febr. 1893, Nr. 970—893. —
²⁾ Prot. din 8—20 Martie 1893. Act. instit. Nr. 90—892—3.
³⁾ Act. consist. din 18—30 Martie 1893, Nr. 1211. — ⁴⁾ Act. consist. din 9 Aug. 1893, Nr. 2914. — ⁵⁾ Act. consist. din 27 Nov. 1894, Nr. 6810. Act. inst. Nr. 65 1894—5. —
⁶⁾ Act. consist. din 12—24 Aug. 1896, Nr. 4330—1896. —
⁷⁾ Concluzul sinod. eparhial Nr. 151—1894 și Nr. 103, 162 1895, 85—1899. — ⁸⁾ Actul consist. din 13—25 Aug. 1892, Nr. 3542.

Aviz!

A apărut: *Calendarul Diecezan din Arad pe anul 1922*. Conține: Cronologia, Sărbători și alte zile schimbăcioase, Posturile, Deslegări de post, Parastase oficiale, Sărbători naționale, Zile de repaus, Regentul anului, Anotimpurile, Partea calendaristică, Șematismul diecezei ort. rom. a Aradului, Genealogia familiei domnitoare, Taxele de postă, telegraf și telefon, Consemnarea târgurilor din Crișana, Banat, Ardeal și vechiul regat, Timpul cât poartă animalele, Timpul vânătorului și o parte literară instructivă, împodobită cu mai multe clișee.

Prețul unui exemplar *cu șematism* 6 Lei, iar cel *fără șematism* 4 Lei + 1 Leu 35 bani pentru francatura recomandat. *Revânzătorii beneficiază rabat*. Se poate comanda contra bani gata, sau cu rambursă, dela *Librăria Diecezană din Arad*.

INFORMAȚIUNI.

Te Deum. Duminecă, în 16 Octombrie n. din prilegiul aniversării zilei de naștere a A. S. R. principele moștenitor Carol, s'a oficiat, în capela dela internatul de fete diecesan, un Te Deum, la care au luat parte toate autoritățile civile și militare din localitate și companiile de onoare ale Reg. I. Dolj.

Deschiderea anului școlar la Institutul teologic și Școala normală s'a făcut cu solemnitatea obișnuită Marți în 18 Octombrie n.

Sfințirea bisericii unite din Arad. Dumineca, în 16 Octombrie n., a avut loc sfințirea bisericii greco-catolice din localitate prin P. S. Sa Dl. Dr. Valeriu Traian Frențiu, episcop gr. cat. român al Lugojului, asistat de prepositul Dr. Boroș, canonicul Dr. Fireza și protopopii din diecesă. Cu aceasta ocaziune a instalat în scaun pe noul protopop gr. cat. din Arad, pâr. Iosif Popa. După terminarea actului de sfințire au avut loc recepțiuni la primărie și banchet la Crucea Albă. Seara la orele 9 reuniunea de cântări „Lyra” din Lugoj a dat un concert bine reușit la palatul cultural.

O școală aruncată în drum . . . Cetim în „Izbândă.”: Pentru a se da o locuință spațioasă sorei unui șatrap bucovinean s'a dat afară din localul cel avea la Cernăuți, școala profesională a „Reuniunii femeilor române.” Telegrama de mai jos arată pe deplin acest nemaiplăcut abuz, ce nu mai are nevoie de nici un comentariu: Domnului general Avarescu, București. Organele forței publice au pătruns astăzi 5 Octombrie în decursul învățământului în localul școlii profesionale de fete din Cernăuți și au aruncat în stradă elevele și mobilierul școlii și a internatului. Aducându-vă aceasta la cunoștință, declin ori ce răspundere pentru soarta elevelor rămase fără adăpost și pagubele materiale și vă rog să binevoiți a lua măsurile de rigoare contra făptuitorilor acestei fărâdelegi. Virginia Nistor Prezidenta „Reun. Fem. Române.”

Dr. Cornelia Moga, medic, specialist în boale interne, și-a mutat locuința din strada Seminarului în *Strada Cloșca (Szt. László) Nr. 5*. vizavi de biserica lutherană.

Concurse.

Pentru îndeplinirea postului de învățator dela școala gr. or. română din **Bărătoaz**, protopopiatul Vinga, devenit vacant, se scrie concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare în foaia „Biserica și Școala”, pe lângă următoarele emolumente:

1. Salar dela comuna bisericească 254 lei, iar întregirea e dela stat; care a fost în curgere și până acum. 2. Locuință corespunzătoare în edificiul școlii cu grădina de legume. 3. Stole dela înmormântări mici 2 lei, dela cele mari 3 lei, iar dela părăstas 10 lei, câte 1 leu. 4. Pentru scripturistica 10 lei. 5. Pentru participarea la conferințe 20 lei. De curățitul și încălzitul salei de învățământ grijeste comuna bis., iar curățirea locuinței învățatorului pe din lăuntru e datorința acestuia.

Învățatorul e îndatorat a purta cantonatul în sf. biserică, a conduce elevii la sf. biserică și a-l supraveghea și cântă cu ei.

Alesul e dator a prevedea în școala cotidiană și cea de repetiție instrucțiunea.

Reflectanții la acest post, să-și înainteze recursurile ajustate cu documentele prescise de regulament și adresate comitetului parohial din Bărăteaz, la P. O. Oficiu protopopesc ort. rom. din Vinga, sub termenul concursual și să se prezinte în vre-o Duminică ori sărbătoare în sf. biserică din loc, spre a-și arăta dexteritatea în cântare.

Bărăteaz din ședința comitetului parohial ținută la 27 Iunie (10 Iulie) 1921.

Pentru comitetul parohial: *Nicolae Cris-mariu*, paroh, președinte.

În conțelegere cu: *Dr. P. Tiucra* protopop. 1-3

Pentru îndeplinirea parohiei de cl. III-a din Păiușeni (Paizs) se publică concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în organul oficios „Bis. și Școala”.

Emolumentele sunt: 1. Uzuctul unui intravilan parohial. 2. Birul legal. 3. Stolele legale. 4. Întregirea dela stat.

Darea publică după beneficiul preotesc o va solvi alesul.

Reflectanții sunt poftiți, ca recursurile ajustate conform regulamentului pentru parohii și adresate comitetului parohial din Păiușeni, să le substearnă oficiului ppbiteral din Buteni având până la termenul regulamentar a se prezenta în sf. biserică din Păiușeni spre a-și arăta dexteritatea în oratorie și celea rituale.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *F. Roxin*, ppbiter. 2-3

Se publică concurs pentru ocuparea postului de învățator dela școala confesională gr. ort. română din comuna Gepiș — plasa Tinca jud. Bihor — cu termen de 30 zile dela prima publicare, pe lângă următoarele emolumente:

1. Dela comună 150 lei bani gata. 2. Dela fiecare numer de casă 15 litre bucate sfărmate jumătate grâu, jumătate cucuruz. Nrii de casă 160. 3. Doisprezece metri de lemne crepate aduse acasă, 6 pentru învățator, 6 pentru școala. 4. Scripturistica 30 lei, conferința 30 lei. 5. Dela mort mare 5 lei, dela mic 2 lei 50 bani. 6. Locuință foarte bună, 3 chilii, grajd pentru vite, cămara pentru lemne, grădină de legume de 320□, loc bun.

Completarea salariului la suma anumită este asigurat din partea statului. Învățătorul va fi obligat să conducă strana în biserică regulat, în toate Duminicile și sărbătorile bisericesti și naționale deobligate.

De curățitul școalei și încălzire apă pentru copii sa îngrijește comuna.

Recursurile adresate com. parohial se vor trimite oficiului protopopesc în Salonta-Mare.

Dat din ședința com. parohial ținută la 5/18 Sept. 1921.

Gepiș, la 7/20 Sept. 1921

Vasile Pater,
not. com. par.

Marțian Andru,
preș. com. paroh.

În conțelegere cu s. ppop *Dr. Nicolae Rocsin*. 2-3

Pentru vacantul post învățătoresc din Homorogh (com. Bihor), protopresbiteratul Tinței, prin presenta se escrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala”.

Emolumente: 1. Locuință cu 2 camere, bucatărie, cămară, grajd, coteț și grădină de legume. 2. Salar fundamental dela biserică 400 lei. 3. Eventuala întregire dela stat pentru care parohia nu garantează, dar notifică, că în trecut a beneficiat-o. 4. Curățirea și îngrijirea salei de învățământ cade în sarcina parohiei, iar o locuinței în sarcina alegândului. 5. Conferințe 50 lei în caz de participare. 6. Scripturistica 20 lei. 7. De curății a școalei se îngrijește parohia. 8. Alesul este deobligat a îndeplini toate agențele cantonale, a conduce strana, a instrua elevii în cântările bisericesti, conducându-i în Duminici și sărbători la sf. Biserică, dar pentru îndeplinirea acestora nu poate pretinde altă remunerațiune.

Recursurile ajustate și compuse după Regulamentele în vigoare se vor înainta of. ppesc în Salonta, iar recurenții se vor prezenta înainte de alegere în parohie pentru a-și arăta dexteritatea.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu s. protopresbiter *Dr. Nicolae Rocsin*. 2-3

Pentru îndeplinirea postului de învățator-cantor dela școala elem. conf. ort. română din comuna Jadani (protopopiatul Vinga) se publică concurs cu termen de 30 zile dela prima apariție în „Biserica și Școala”.

Dotăția: 1. Salar din cassa bisericască anual 500 lei. Întregirea salariului și diferitele ajutoare se vor cere dela Stat. 2. Locuință în natură: 2 odăi, bucatărie, cămară și grajd pentru vite și porci. 3. Pentru cantorat 4 jugh. cat. pământ arător. 4. Pentru înflințarea și conducerea corului bisericesc comuna bis. îi asigură remunerație: anul prim 500 lei, iar în anii următori câte 200 lei, precum și $\frac{1}{9}$ din venitul curat dela petrecerile aranjate. 5. Ștole dela înmormântări, când mortul e dus în biserică 10 lei, iar dela celelalte 5 lei, dela parastase 8 lei și dela cununii 5 lei. 6. Pentru scripturistica 20 lei, iar pentru conferințe de fiecare zi câte 20 lei.

Alesul e obligat a instrua copii răspunsurile liturgice, a-i conduce la biserică și a forma cu dâșli cor vocal.

Darea după pământ (4 jugh. cath.) o plătește alesul.

Învățătorul e deobligat a ține și cu adulții școală de repetiție.

Cererile ajustate cu actele necesare și adresate com. par. în Jadani sunt a-se înainta în termiul concursu al Of. protop. ort. român din Vinga, iar recurenții sunt poftiți a-se presenta în cutare Duminică ori Sărbătoare în sf. biserică din Jadani spre a-se face cunoscut popoului.

Dat din șed. com. par. ținută 24 Iunie (7 Iulie) 1921

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Dr. P. Tiucra* m. p. protopop. 2-3

Prin aceasta se publică concurs pentru îndeplinirea catedrei de cântări rituale și tipic bisericesc la institutul teologic și pedagogic din Arad.

Beneficiul împreunat cu acest post va consta din salariul ce va fi acceptat din partea Statului conform anilor de serviciu computabili cu ocaziunea așezării în clasă și gradatie de salarizare.

Rugările de concurs sunt a se adresa Consistorului ort. român din Arad în termen de 30 zile socotit dela prima publicare în organul oficial al diecezei.

Dela concurenți se pretinde să prezinte următoarele documente:

1. Extras de botez din matricula bisericască spre a dovedi, că sunt români de religie ortodoxă. 2. Atestat despre cvalificația de specialitate pentru aceasta catedră. 3. Atestat de serviciu dela autoritatea imediat superioară pentru cazul că concurentul a funcționat deja și până aici la vre un institut de învățământ.

Definitizarea în acest post va putea urma numai după un an de probă.

Consistorul ort. rom din Arad. 3-3

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc la școala confesională ort. română din Bulza protopresbiteratul Lipovei se publică concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala”.

Emolumentele sunt:

1. În bani gata dela parohie 258 lei 20 bani. 2. Pământ în natură în valoare de 40 lei. 3. Pentru lemnele învățătorului 20 lei. 4. Cortel liber și grădină $\frac{1}{2}$ de jugăr. 5. Pentru conferință 10 lei. 6. Pentru scripturistica 3 lei. 7. Întregirea după lege se va cere dela stat.

De încălzirea și curățirea sale de învățământ se va îngriji comuna bisericască.

Alesul este indatorat a prevedea cantoralul în și afară de biserică, a conduce elevii la sf. biserică și a i instrua în cântările bisericesti, va lua parte la înmormântări și în fine va ține școala de repetiție fără alta remunerație.

Recursurile ajustate cu documentele recente, adresate Comitetului parohial din Bulza, se vor înainta P. On. oficiu protopopesc din Lipova în termenul concursual, sub care durată reflectanții au să se prezinte în sf. biserică din Bulza în cutare Duminică ori sărbătoare, pentru a-și arăta dexteritatea în cele cantonale.

Din ședința Comitetului parohial din Bulza, ținută la 5/18 Sept. 1921.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Fabriciu Manuilă* protopresbiter inspector școlar con. 3-3

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc dela școala confesională română (I-VI. clase) din Buteni, se escrie concurs cu termen de 30 zile, pe lângă următorul salar:

1. 300 lei dela epitropia parohială. 2. 165.40 lei dela comuna politică. 3. 500 lei pentru cantorat. 4. 500 lei pentru conducerea și instruirea corului vocal. 5. 12 m. lemne de foc numai pentru învățator. 6. Scripturistica: 30 lei. 7. Conferințe: 40 lei. 8. Ștole obveninte. 9. Locuință. 10. Ajutor dela stat.

Recursurile adresate Comitetului parohial sunt a se înainta oficiului protopresbiteral din Buteni, având reflectanții a se prezenta în s. biserică pentru a-și arăta dexteritatea în cant și tipic.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *F. Roxin* protopop insp. școlar. 3-3

Pentru îndeplinirea parohiei Belotinț protopresbiteratul Lipovei, devenită, vacantă prin renunțarea alesului Laurențiu Juga, în conformitate cu concluzul Ven. Consistor de sub Nr. 2859/921 se publică de nou concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala”.

Emolumentele împreunate cu parohia sunt: 1. Un intravilan parohial cu teritor extravilan. 2. Una sesiune parohială în estenziunea cuprinsă în foala catastrală. 3. Birul legal. 4. Stolele legale. 5. Eventuala întregire dela Stat. 6. Până la edificarea casei parohiale, parohia se va îngriji de casă pentru preot.

Alesul e îndatorat a solvi toate dările după întreg beneficiul parohial și a catehiza în școala confesională din loc, fără altă remunerațiune.

Parohia este de clasa a II. dela reflectanți se pretinde deci asemenea cvalificațiune se admit însă și reflectanți cu cvalificație de clasa a III-a și vor fi candidați numai în cazul, că nu s'ar afla nici un reflectant cu cvalificația de clasa a II-a. Reflectanții vor avea a-și substerne recursurile lor în termenul concursual P. O. Domn Fabriciu Manuilă, protopresbiter ort. rom. în Lipova, ajustate cu documentele recerute, precum și cu atestat despre eventualul serviciu prestat până aci, iar pe lângă observarea strictă a acelor cuprinse în § 33 din Regulamentul pentru parohii a se prezenta tot în termenul concursual în sf. biserică din Belotinț în vre-o Duminică ori sărbătoare spre a-și arăta dexteritatea în cele rituale și oratorie, dar numai după ce vor dovedi protopresbiterului tractual că posed cvalificațiunea prescisa, iar cei din altă dieceză, că au înalta incuviințare a P. S. Sale Domnului Episcop diecezan de a putea reflecta la aceea parohie.

Belotinț, din ședința Comitetului parohial ort. român ținută la 5/19 August 1921.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Fabriciu Manuilă*, ppop. 3-3

Cenzurat: V. D Â R L E A.